

DEMOKRACIJA

Leto XI. - Štev. 29

Trst - Gorica, 19. julija 1957

Izhaja vsak petek

Hruščeva zmaga v prvi rundi?

Mrzlična tekma komunističnih stremuhov za oblast, ugodje in politične zamisli še ni zaključena

Sedaj, ko je Hruščev izločil iz Centralnega komiteja sovjetske KP zadnje predstavnike stare garde, si je vredno ogledati pot tega moža, ki je v nekaj letih postal vodilna osebnost Sovjetske zveze. Vse ovire, na katere je naletel, je odstranil, postopal je načrtno, znal je čakati in tekmece je premagoval enega za drugim, ne vse naenkrat. Vsekar je to močna osebnost, precej drugačna od slike, kakršno nam nudijo o njem razni poročevalci, ki so prisostvovali sprejemom, na katerih se je Hruščev tako rad opajal ob vodki ali vinu, nato pa se ob izključni lastne gostobesednosti. Vendar ni izključeno, da spada tudi to v okvir njegovih dobro premišljenih načrtov.

Odločilni dvig Hruščeva je začel s Stalnovim smrtjo. 9. marca 1953. leta so na Rdečem trgu v Moskvi polagali k večnemu počitku diktatorjevo truplo. Pogrebne govore so imeli člani triumvirata, ki je prevzel v svoje roke vladno državno upravo in stranko. To so bili Malenkov, Berija in Molotov. Hruščev, sicer član tajništva stranke, je bil po svojem ugledu in položaju daleč za njimi.

Kljub proslavljanju načela kolektivnega vodstva, v katerem naj bi vladala največja solidarnost in ljubezen, so pa pretekli komaj štirje meseci in Berjo je pohlep po oblasti dovedel do neizogibnega padca. Ostali člani vrhovnega vodstva so ga prehiteli, zaprli in likvidirali. Tako je odšel ne samo s politične pozornice, temveč tudi s tega sveta prvi član triumvirata. Pot, ki jo je moral Hruščev prehoditi, da je porazil še ostala dva, Malenkova in Molotova, pa je bila dolga in zapletena.

Hruščev je pravilno ocenil, da sta v Sovjetski zvezi po Stalnovi smrti dva glavna nosilca dejanske politične moči: vojska in stranka. Ker v vojski gospodarijo maršali, je sklenil, da se prvine na prvo mesto v stranki. Ta je imela pod Stalnom absolutno premoč, celo nad vojsko. Morda si Hruščev celo želi, da bi se to ponovilo. Vendar je to pesem bodočnosti. Zaenkrat se je pa zadovoljil s stranko in dela v zavezništvu s maršali.

7. marca 1953 je radio oznanil, da je Malenkov podedoval po Stalnu vse tri najvišje naslove in mesta: postal je prvi član prezidija centralnega komiteja KP, prvi tajnik KP in predsednik ministrskega sveta. Ne ve se, kaj se je naslednji teden zgodilo, toda komaj sedem dni kasneje, 14. marca 1953, je svet že zvedel, da je Malenkov prepustil svoje mesto prvega tajnika KP Hruščevu. Od tega trenutka je imel Hruščev v svojih rokah ključni položaj v stranki. Kako ga zna uporabljati, je pokazal ob že omenjeni likvidaciji Berje, ko je spretno izbral staro sovražstvo vojske proti dotlej vse-mogočemu tajni policiji. Brez podpore vojske bi Berja likvidiral svoje tekmece, ne pa narobe.

Toda predno je preteklo tako razgibano leto 1953, se je Hruščev že spravljal nad najnevarnejšega še preostalega tekmeca, Malenkova. Tega so vsi smatrali za mladega in spretnega politika, nespornegega Stalnovskega dediča. To Hruščevu ni moglo iti v račun. Vendar se ni prenegljal. Potempele je čakal, da mu Malenkov sam odkrije kakšno ranljivo mesto, kamor bi nato nameril svoje orožje. Malenkov je začel kampanjo za povečanje proizvodnje konzumnih dobrin, zmanjšanje investicij v težko industrijo in zmanjšanje oboroževalne proizvodnje. S tem je moral neizogibno trčati ob interese vojske. Hruščev tega ni izpregledal.

Septembra 1954 se je Hruščev odpravil na svoje prvo potovanje v tujino. S takratnim obrambnim ministrom Bulganinom sta obiskala Peking. Več kot verjetno je, da sta se oba moža, eden predstavnik stranke, drugi, vsaj po položaju, predstavnik vojske, na dolgi poti pogovarjala tudi kaj drugega in ne samo o Kitajcih. Vsaj tako sodimo po tem, ker se je začelo dogajati po njunem povratku. Hruščev se je namreč začel zavzemati za povečanje agrarne produkcije z obdelovanjem deviških področij v Sibiriji, v partijskem tisku in glasilih, ki jih izdajo oborožene sile, so se pa začeli vrtiti vedno pogostejši članki, ki so napadali politiko zmanjševanja investicij v težko in oboroževalno industrijo. To je bila antiteristična priprava za ofenzivo, za katero je Hruščev že imel zavzemke.

Odločitev je padla februarja 1955. Malenkov je moral odstopiti kot prvi minister. In to ni bilo dovolj. Pred celotnim Vrhovnim sovjetom je moral priznati svojo lastno nesposobnost. Vsekar je to bila ena najbolj neprijetnih avtokritik, toda v zahvalo zanj je Malenkov vsaj ostal pri življenju in je celo dobil neko manjšo koročico, ob kateri mu ni bilo treba shujšati. Postal je minister za električno centralo. Pač pa je Bulganin, sopotnik Hruščeva na obisku v Pekingu, postal ministrski predsednik, maršal Zuhov pa vojni minister. Vojska je s tem dobila važno in pred svetom priznano besedo v politiki Sovjetske zveze. Takoj nato, na XX. kongresu KP Sovjetske zve-

ze, ki se je tudi vršil februarja 1956, je Hruščev z dolgim referatom zadal smrti udarec mitu pokojnega Stalina. Razkril je njegove zločine, napake in grehe. Presenečeni so sovjetski ljudje spoznali, da jih je dotlej vodil pravzaprav duševno bolan in nenormalen človek. Stvari so se razvijale povoljno in 1. junija 1956 so bile zrele za naslednjo spremembo. Ta je sicer izzvala napetost na Srednjem vzhodu, toda v zameno je Hruščev dosegel pomirjenje s Titom, edinim komunistom, ki se je upal upreti Stalinu, v svojo aktivno je lahko šel sestanek štirih velika v Zenevi in dolgo potovanje, ki ga je napravil — zopet z Bulganinom — v jugovzhodno Azijo. Molotov, tretji član nekdanjega triumvirata, je izgubil zunanje ministrstvo, katerega je dobil dotlej malo znani funkcionar partijskega tajništva — torej Hruščevova urada — Dimitrij Sepilov.

A medtem so se na obzorju zbirali grozeči oblaki, posledica starih, medtem javno priznanih napak. Jeseni 1956 je prišlo do hude krize v odnosih s satelitskimi državami. Vključ grožnjam Hruščeva so Poljaki izločili vladno narodno usmerjenemu Vladislavu Gomulki. Samo en teden kasneje so se uprli Madžari.

Novembra 1956 so dosegli zunanji svet govornice, da se Prezidijski SZ pripravi na odločilen napad proti Hruščevu. Stara garda je pripisovala nastale težave prav Hruščevu poročilu, oziroma napadu na Stalina in politiki, ki jo je Hruščev v tej smeri razvijal. Stara dva, Molotov in Kaganovič, sta se v ta namen bajje povezala s skupino mlajših strokovnjakov, med katerimi so omenjali Malenkova, Pervuhina in Saburova. In res. Vsaj v prvi fazi je ta skupina uspešna. Decembra 1956 je Centralni komitej, ki je najvišje

telo, v katerem se v Sovjetski zvezi odloča o politiki, sklenil, da se spremeni dotdanjo gospodarsko politiko in je povelj izvedbo nove politike Pervuhinu. Ob isti priliki je bil tudi izvoljen novi 11-članski prezidij, v katerem so tako imenovani stalinisti imeli šest članov, torej večino.

Za Hruščeva je to bil hud udarec, vendar ni izgubil živcev. Takoj se je prilagodil novemu vetru in z novim letom je že sam hitel izjavljati »Mi vsi smo stalinisti«. Sredi januarja je že izrinil Sepilova. Mesto zunanjega ministra je zasedel Andrej Gromiko. Njegovi prijatelji na Kitajskem pa so mu poslali na pomoč zunanjega ministra Cuenlaja, ki je napravil propagandno krožno potovanje po Vzhodni Evropi.

Navidezno zatišje v borbi za oblast je Hruščev izbral za pripravo protinapada. Po vsej logiki je moral najprej razbiti monopol, ki so ga njegovi nasprotniki dosegli na področju gospodarske politike. Zato je naperil svojo ostro prav proti njihovi vsemoči. Predlagal je, da je treba v gospodarstvu izvesti decentralizacijo, uvesti gospodarske svete, z drugimi besedami, da je treba tudi gospodarstvo »demokratizirati«, pritegniti k sodelovanju ljudske množice in se mnogo podobnega, kar se v komunističnem izročilu tako lepo sliši. Pervuhin in Malenkov seveda nista bila tako neumna, da ne bi videla, da bo s tem njuna avtoriteta oslabiljena. Zato sta se upirala izvedbi teh načrtov. Dejansko so pa ti načrti in gesla množicam ugajali, od njihovega uresničenja so si obetale več ugodnosti, in to je bilo vsaj za prvi trenutek Hruščevu dovolj. Čutil je, da je zopet ujel veter v svoja jadra. Konec julija je samozavestno pristal na radiotelevizijski

intervju za ameriške poslušalce, in junija se je z Bulganinom odpravil na Finsko. Po nemirni jeseni 1956 je to bilo prvo njuno potovanje v tujino.

Ko sta se popotnika vrnila v Moskvo, je tam že bila v teku časopisna kampanja, s katero so hvalili uspehe Hruščeva zamisliti vključevanja deviškega sibirskemu zemlje v kmetijsko proizvodnjo in so napovedovali skorajšnje uresničenje in blagodat gospodarske decentralizacije.

Nasprotniki so seveda živo čutili, da se nekaj kuha. Slutili so, da njihove pozicije iz dneva v dan slabijo. Zato so hoteli izkoristiti večino, s katero so se razpolagali v Prezidijski Centralnega komiteja KP sovjetske KP. Zahtevali so njegovo sklicanje. Hruščev se je bajje res v začetku znašel v manjšini, vendar je dosegel sklicanje Centralnega komiteja in na njem je zmagal. Po večdnevni debati so Malenkov, Kaganovič, Molotov in Sepilov 28. junija končno priznali, da so kovali zaroto proti Hruščevu ter so bili izključeni.

Značilno pa je, da je javnost zvedela za izid tega hudega spopada šele štiri dni potem, ko je bila bitka že odločena. En znak več, da je bila borba ostra, do skrajnosti napeta, tako da zmagovalci še par dni po njenem zaključku niso bili popolnoma gotovi, ali imajo položaj v svojih rokah.

Hruščev je torej triumfirал, vendar ne sam. Kakor smo že zadnjič rekli, mora deliti uspeh in oblast z vojaškimi krogi. Tudi ta rešitev ne more biti končna. Samo po sebi se že zdaj postavlja vprašanje: Kdo bo koga? Ali se bo Hruščev, ki je dosegel tako spretno likvidiral enega nasprotnika za drugim, znal izvit iz objema vojaških krogov ali pa ga bo ta objem zadušil?

IRI v italijanskem gospodarstvu

Objavljena je bila bilanca Zavoda za obnovo industrije, bolj znanega pod kratko IRI. Zavod, ki je bil ustanovljen, da po veliki predvojni gospodarski krizi pomaga reševati podjetja, ki so zašla v stisko, je po drugi svetovni vojni še močno razširil svoje delovanje. Postal je instrument, s katerim italijanska država upravlja ali sodeluje pri vodstvu podjetij, v katerih ima glavno besedo. V bistvu je z IRI-jem izvedena delna socializacija gospodarstva, katere obseg si je malokdo pravilno predstavlja.

Iz zadnje bilance je razvidno, da ta socializacija zajema vrednost 400 milijard lir. Podjetja, ki jih ima IRI v svojih rokah ali je pri njih vsaj večinski delničar, so lani imela nad 800 milijard lir prometa, to se pravi, da je v njih bila ustvarjena ena petina celotnega narodnega dohodka. IRI obvlada eno četrtino električne proizvodnje, to je 10 milijard lir od skupnih 40, kolikor jih danes v Italiji proizvajajo. Še večji je delež države v trgovinski mornarici. FINMARE, ki je organizacija IRI-ja za pomorstvo, kontrolira 64 odstotkov tonaže vseh potniških ladij. IRI nadzoruje tudi 10 odstotkov vseh tovornih ladij. FINMECCANICA, tudi organizacija IRI-ja, nadzoruje in upravlja podjetja, v katerih izdelujejo in prodajajo avtomobile in stroje. Samo vrednost proizvodnje teh podjetij dosega 250 milijard lir na leto. Pri tem ima delo 80 tisoč ljudi. FINSIDER je organizacija IRI-ja za metalurško industrijo. V njej je udeležba države še veliko večja kot v mehanični industriji. Metalurška industrija, katero obvlada IRI, ima zaposlenih 50.000 ljudi in vrednost njene letne proizvodnje dosega 270 milijard lir.

Poleg omenjenih skupin in podjetij nadzoruje IRI tudi tri bančne zavode, oboje italijanski letalski družbi, to je LAI in ALITALIA, italijansko radiotelevizijsko in še mnoge druge dejavnosti. Pri vsem tem pa je značilno, da se vsa socializirana podjetja uspešno uveljavljajo sredi prostega gospodarstva, v katerem živijo in delujejo, in — kar je še važnejše — da je skupni saldo njihovega poslovanja aktiven, pa čeprav samo za skromnih 72 milijonov lir dobička, ki pa v ostatelem itak ni njihov glavni cilj.

Več tehnik Manj truda - večja proizvodnja

Ameriška produktivnost stalno narašča. V ostalem je to pojav, ki ga v večji ali manjši meri opažamo skoro po vseh, posebno gospodarsko naprednih državah. V Ameriki, ki je glede tega na prvem mestu, računajo, da opravi danes en sam človek v 40 urah povprečno isto delo, kot so pred sto leti opravili trije ljudje v 70 urah. Tako dolg je namreč bil tedaj povprečni delovni delovni urnik. Nekateri so že preračunali in napovedujejo, da bo ameriška industrija leta 2000 proizvedla v sedemurnem delovnem tednu približno isto količino blaga, kot ga izdela danes pri 40-urnem delovnem tednu. Z drugimi besedami: če ne računamo z dvigom življenjskega standarda, ki bo seveda zahteval večjo in zapletenejšo proizvodnjo, bi bilo dovolj, ko bi ljudje leta 2000 delali po eno uro na dan. To se seveda ne bo uresničilo, toda delovni čas se bo v bodočnosti nedvomno zmanjšal in povečal se bo prosti čas, ki ga bo človek lahko posvetil zabavi, izpopolnjevanju in počitku. Tega se že vsi zavedajo in tako smo letos poletje že imeli v Parizu prvi mednarodni kongres strokovnjakov, ki so razpravljali prav o tem problemu: kako narediti, da bo človek uporabljal vedno večji prosti čas v svojo korist, ne pa v škodo.

ČSR ostaja steber
Sovjetske politike v Srednji Evropi

Hruščev in Bulganin sta v torek v prvih popoldanskih urah zapustila Prago in se vrnili v Moskvo. Potovala sta z letalom. Dopoldne, neposredno pred odhodom, je Hruščev še govoril na občinskem trgu v Pragi. Poudaril je, da je treba uveljaviti stike med komunističnimi državami, med katere je vključil tudi Jugoslavijo. Osnova tega dela mora biti marksistično-leninistična teorija. Izrekel se je tudi za izboljšanje odnosov med komunističnimi in kapitalističnimi državami, to je za svojo »miroljubno koeksistenco«.

V nadaljevanju svojega govora je Hruščev razložil glavne točke zaključnega poročila, ki so ga izdelali o razgovorih med češkoslovaškimi in sovjetskimi državniki. Dejal je, da so češkoslovaški voditelji v celoti odobrili sklepe, ki so jih Hruščev in njegovi zavezniki sprejeli v Moskvi proti »protipartijski skupini« Molotova, Malenkova in Kaganoviča. Poudaril je, da je bila češkoslovaška partija vedno tesno povezana s sovjetsko partijo in da ostaja tako tudi v bodoče.

Pri tem je zanimivo, da se je z govorniškega odra, na katerem je stal Hruščev, zelo dobro videl ogromni Stalinov spomenik, ki so ga češke komunistične oblasti postavile v prvih povojnih letih, a ga vkljub vsem doseganjem velovomom destalinizacije, ki so tako razburkani politično življenje v Sovjetski zvezi in drugih satelitskih državah, doslej še niso pogrnili.

Zaključno poročilo o razgovorih med češkoslovaškimi in sovjetskimi voditelji je takšno, kakor se je v splošnem predvidevalo: na Češkoslovaškem ne bo nobene velike čistke. Hruščev in Bulganin nista prišla v Prago zato, da bi tam pomelila z današnjimi stalinistično usmerjenimi oblastniki, temveč zato, da jih pridobita za svojo tezo in utrdita zavezništvo med vladama obeh držav. Ko sta dosegla prvo, je samo po sebi sledilo vse drugo, saj nista mogla mimo dejstva, da so se češkoslovaški komunisti doslej izkazali za najzvestejše zaveznike vsako-

kratnih gospodarjev Sovjetske zveze. To je vendar najboljšje jamstvo za v bodoče. Tako so se sporazumeli o koordinaciji češkoslovaške in sovjetske industrije in sploh o povezavi gospodarske politike obeh držav. Visoko industrializirana Češkoslovaška bo torej tudi v naprej najvažnejši evropski arzenal Sovjetske zveze.

Poleg večjih gospodarskih sporazumov, ki so bili med obema državama že podpisani, se pripravljata tudi dolgoročni trgovinski sporazum za leta 1958-1960.

Poročilo o praških razgovorih seveda napada Zahod, posebno njegovo sodelovanje z Zahodno Nemčijo, zagotavlja, da Češkoslovaška in Sovjetska zveza ne bosta nikdar več dovolili, da bi nemško ozemlje postalo orožarna za novo napadalno vojno. Zato podpirata Vzhodno Nemčijo, njeno zavzemanje za mir in zagotavlja zvestobo Varšavskemu paktu, ki združuje vojaške sile satelitskih držav in Sovjetske zveze. Končno poročilo zaključuje z izjavo, da sta obe delegaciji soglasni v tem, da je treba napovedati odločno borbo vsakemu revizionizmu, t. j. vnašanju buržoazne ideologije v partije delavskega razreda, rec: sovjetskih oblastnikov in njihovih satelitskih sopotnikov.

Češkoslovaški stalinisti, ki so ostali hladni do Gomulke, so se ob madžarski vstaji takoj postavili na sovjetsko stran. Dosledno nasprotujejo Titu, so torej, vsaj zaenkrat, usli čistki, in vsi, ki so od praških razgovorov pričakovali senzacionalne spremembe, so ostali razočarani.

Eisenhower vabi Žukova

Ameriški predsednik Eisenhower je na tiskovni konferenci, ki jo je imel pretekli torek, zanikal, da bi bil malodušen glede napredka, ki so ga dosegli na londonski razorožitveni konferenci. Rekel je, da londonske konference ne bi smeli prekiniti in odložiti z izgovorom, da so zastopstva preutrujena. Odločitev bi bila umestna samo, če bi jo sklenili zato, da se zastopstva medtem posvetujejo s svojimi vladami, od katerih naj bi dobila nova navodila.

Veliko pozornost je vzbudila Eisenhowerjeva objava, da ne bo zamenjal nobene prilžnosti in pobude, s katero bi lahko izboljšali odnose med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Za uresničenje tega zamisli bi bilo po njegovem koristno, če bi se srečala obrambna ministra obeh držav, to sta Američan Wilson ter sovjetski maršal Zuhov. Slednje ga je Eisenhower označil kot »varijanta iz druge svetovne vojne«, katerega zelo visoko ceni. S to svojo izjavo je Eisenhower tako rekoč povabil Žukova na razgovore, in morebitni sestanek med obrambnima ministroma obeh držav je zdaj odvisen smo od sovjetskega odgovora.

IZ RIMSKEGA PARLAMENTA

O zakonu za slovenske šole bodo razpravljali oktobra

V poslanski zbornici so zaključili razpravljanje v proračunih posameznih ministrstev in tako je prišla na vrsto razprava o pogodbah glede Skupnega tržišča in Evratoma. Pristojni komisiji sta obe pogodbi že odobrili, zdaj pa se mora o njih izreči še zbornica. Razprava pa predvidoma ne bo kratka. Ker je treba pred poletnimi parlamentarnimi počitnicami sklepati tudi o kmetijskih pogodbah, je zelo verjetno, da se bo delo v poslanski zbornici zavleklo precej v avgust. Nasprotno pa bodo počitnice v senatu začele že zadnje dni julija, ko bodo senatorji zaključili razpravljanje o proračunih.

O načrtu zakona za ureditev slovenskega šolstva na Goriskem in Tržaškem bodo pa v parlamentu razpravljali šele oktobra. Tako so v rimskih krogih vsaj zagotovili slovenski delegaciji, ki je pretekli teden obiskala razne osebnosti z namenom, da jih obvesti o slovenskem stališču do zakonskega osnutka, ki ga je pripravilo prosvetno ministrstvo in je bil že izročen senatu.

Pogajanja Bonn-Moskva

Sovjetska vlada je pristala, da začne pogajanja z Zahodno Nemčijo dne 22. julija. Nemško odposlanstvo bo prislo v Moskvo 20. julija. Sovjeti in Nemci se bodo pogajali o trgovinskih odnosih, kulturnem, tehničnem in znanstvenem sodelovanju ter o repatriaciji nemških vojni ujetnikov. Prvo in zadnje vprašanje sta za Zahodno Nemčijo najvažnejši, posebno pa za Adenauerja, ki je pred parlamentarnimi volitvami. Uspeh, ki bi ga dosegel v Moskvi, bi nedvomno utrdil njegov položaj.

V Zahodni Nemčiji je vzbudilo veliko zanimanje sovjetsko sporočilo, da živi v Sovjetski zvezi poldrugi milijon bivših nemških ujetnikov, ki so na lastno prošnjo dobili sovjetsko državljanstvo. Sovjeti so s tem prvi priznali, da je v Sovjetski zvezi še vedno toliko Nemcev, medtem ko so doslej njihov obstoj zanikali. Za delegacijo Zahodne Nemčije, ki se bo v Moskvi pogajala, bo seveda zelo težko doseči, da bi se lahko prepričala, kako je bilo s tistimi prošnjami za sovjetsko državljanstvo, ali so bile res prostovoljne ali izsiljene, ali se ti ljudje resnoče vrnili v domovino ali pa jih Sovjeti samo nasilno zadržujejo.

Poostritev na Madžarskem

Pretekli torek so v Budimpešti objavili odlok, po katerem so odslej oblasti upravičene, da držijo politične jetnike v zaporu za nedoločen čas. Doslej so smeli ljudi, ki so jih smatrali, da so nevarni za javno varnost, držati v zaporu brez razprave največ šest mesecev.

Odlok, ki ga je sprejela Kadarjeva vlada, pomeni, da se komunistična država vrača v popolno brezpravnost, v kateri sme oblast počenjati z državljani karkoli se ji poljubi. Glavno besedo bo pri tem imela politična policija, proti kateri niti sodišča ne bodo nič zalegla. Ob vsej »destalinizaciji«, o kateri se v komunističnem svetu toliko govori, je na Madžarskem uveden pravi stalinovski teror.

Skupno tržišče in Evratom

Francoska narodna skupščina je v začetku tedna odobrila pogodbi o skupnem tržišču in Evratomu, in to z veliko manjšimi težavami in večjo večino kakor so prvotno pričakovali. Za zakonski osnutek, ki pooblašča predsednika republike, da podpiše pogodbi, je glasovalo 342 poslancev, proti pa 239. Med slednjimi so bili levi in desni skrajneži, komunisti in gaullisti.

Kakor je znano, je bila Zahodna Nemčija prva država, katere poslanska zbornica je ratificirala te v Rimu podpisane sporazume. Tako v Franciji, kot v Nemčiji morata zdaj pogodbe odobriti še zgornji zbornici, kar se bo zgodilo v kratkem.

Italijanska poslanska zbornica bo debato o teh za Evropo in njeno bodočnost, zgodovinskih pogodbah, ki ju zdaj proučuje komisija, začela morda že prihodnji teden. Vsekar bo po svoje mnenje izrekla že pred poletnimi počitnicami, in to takoj po zaključku razprave o proračunih. Zdaj je samo še vprašanje, ali naj bo ta nujni postopek pridržan samo omenjenim pogodbam, in ali naj se s podobno nujnostjo ne sklepa tudi o drugih zakonih, ki urejajo dolgo odlaganje, a važne notranje probleme, kakor je n. pr. vprašanje agrarnih pogodb.

VESTI z GORIŠKEGA

Zanimivo gibanje italijanskih strank Medvojni pokoli na Kefaloniji

Zadnji italijanski vladni krizi so pravzaprav dale povod državnozborske volitve, ki bodo spomlad prihodnjega leta. Da je tako, pričajo mnoga dejstva, zlasti precej nerazumno delovanje voditeljev nekaterih strank.

Najprej naj omenimo, da se je pred kratkim vršil na Dunaju kongres. Socialistične internacionale, na katerem so odposlanci vseh združenih socialističnih strank slovesno izglasovali dnevni red, ki zveni: da bodo socialisti prevzeli vodstvo zahodnih držav Evrope, in sicer po demokratičnem razvojnem ustroju. To pomeni, da se bodo socialisti postavili v bran proti komunizmu in vodili javno življenje svobodne Evrope.

Zadnje tedne pa je živahno na delu tajnik italijanske liberalne stranke, poslanec Malagodi, in pojasnjuje glavne programske točke svoje stranke in zadržanja do demokršćanske vlade.

Tudi v Milanu, kakor že v parlamentu, je tajnik Malagodi podčrtal nekatere glavne točke liberalne stranke, in sicer: zasebna lastnina in zasebna pobuda v gospodarstvu; kmetijske zakupne pogodbe; šola in deželna avtonomija.

Liberalci vztrajajo na zagovarjanju in zaščiti zasebne lastnine in se v tem oziru skladajo s cerkvenim pravilom, ki postavlja zasebno lastnino kot temelj pravičnega gospodarstva. Toda liberalci vztrajajo tudi na zasebni pobudi, to se pravi na načelu, da prepustijo pridnosti in umnosti zasebnikov gospodarske pobude in delovanja ter so proti prevelikemu vmešavanju države v gospodarske zadeve. Prav zato so proti novemu ministrstvu za državna podjetja (compartecipazioni statali). Najbolji gospodar je zasebnik sam, najslabši pa država, trdijo liberalci. Prav zato so tudi proti socializmu in komunizmu, ki hočeta vsi imovino podvržati in državo samo ponižati na raven navadnega gospodarskega podjetnika.

V pogledu kmetijskih zakupnih pogodb so liberalci proti trajnemu pravičnemu razlogu ali »giusta causa permanentem«, kot jo besediško zakonskega osnutka naziva in ki pomeni, da ima gospodar pravičnopolno pogodbo odločeno, da v slučaju pravičnega razloga. Skratka, kmetijske zakupne pogodbe (polovinsarske in druge) so trajne in gospodar jih ima pravico odpovedati le iz pravičnega razloga, kot na primer, da hoče zemljo sam obdelovati, da kmet-zakupnik krši bistvene točke pogodbe itd. Seveda ima tudi kmet-zakupnik pravico pogodbo odpovedati samo iz pravičnega razloga, kot n. pr. v slučaju kršitve pogodbe s strani gospodarja, itd.

V tej trajnosti vidijo liberalci tako veliko omejitev zasebne lastnine, kot da bi ta bila odpravljena. S tem je socializem, pravijo oni, hoče nočes opravičiti!

Demokršćanska vlada, trdijo liberalci, pa je pripravljena dovoliti demokršćanskim poslancem, da prosto volijo za traj-

ne, pravične razloge v kmetijskih pogodbah, in levo krilo teh poslancev bo gotovo tako tudi volilo. S tem pa bo prizadejih nič manj kot poldrugi milijon italijanskih posestnikov, povečini malih.

Nadalje vidijo liberalci veliko nevarnost v demokršćanski politiki šole in vztrajajo na tem, da mora država podpirati samo državne šole. Demokršćani pa so predložili protustavni zakon za podpiranje tudi zasebnih šol, in sicer s postavko 78 milijard državnega denarja. Do danes obstoj 8000 zasebnih ali laičnih šolskih zavodov, v veliki večini (okoli 900) verskega značaja. Ti bi imeli pravico do podpore za vsakega dijaka, ki bi v šoli prejel srednjo oceno, »sedem«.

Liberalci pravijo, da bi voditelji teh zasebnih šol bili nagnjeni širokoprčno deliti svojim dijakom srednjo oceno, »sedem«, v šolskem spravevalu, da tako lahko dobijo državno podporo. Toda najhujše je v tem dejstvo, da bodo komunisti postavljali pospešeno svoje šolske zavode in v doglednem času imeli pravico zahtevati in doseči ogromno večino 78 milijard lir državnega denarja.

Nadalje, pravijo liberalci, samo država lahko nudi splošno nepristransko izobrazbo, medtem ko so zasebne šole bolj pristranske in ne morejo nuditi splošne izobrazbe.

Končno so liberalci tudi proti ureditvi države na osnovi dežel in deželnih uprav, ker vidijo v tem nevarnost za enotnost države. Dežele da predstavljajo nevarnost državnega razkola.

Pretekli teden se je v kraju Vallombrosa vršilo zasedanje glavnega odbora

demokršćanske stranke, na katerem je podrobno poročal tajnik stranke, poslanec Fanfani, ki je zelo laskavo govoril o resoluciji dunajskega kongresa »Socialistične internacionale«, v kolikor je ta izjavila, da hočejo socialisti prevzeti vladne oblasti in voditi razvojno demokratično življenje Evrope.

Fanfani je to resolucijo pozdravil in izrazil željo, da bi se socialistične sile končno le združile. V socialistični združbi in delovanju po resoluciji dunajskega kongresa vidi Fanfani možnost skupnega demokršćansko-socialističnega vodstva Evrope v duhu in po pravilu demokracije, proti komunizmu in njegovim nevarnostim.

V ostalem je glavni odbor demokršćanske stranke pritegnil v svojo sredo še zastopnike manjšinskih kril svoje stranke in imenoval komisijo, ki ima nalogo pripraviti program za nastop na prihodnjih državnozborskih volitvah.

Izvajani tajnika demokršćanske stranke, Fanfani, niso seveda odobrvali vsi prisotni odborniki in člani stranke glede dunajske socialistične resolucije. Padle so besede kritike več ali manj prikrito, več ali manj jasno. Tako je koncem koncev zvenelo, kot da bi demokršćani pravzaprav ne bili pripravljeni na nobeno sodelovanje s socialisti.

Toda Fanfani je mož, ki pozna dobro sedanji kritični moment za demokršćansko stranko in proži že vnaprej roko tistemu, ki bo edini Evropo lahko branil pred komunizmom, prevzel oblast v različnih državah Evrope in postal vladni zavetnik demokršćanov.

Te dni se je zaključilo kazensko postopanje proti skupini častnikov italijanske divizije »Acquia«. Dolžili so jih zarote in nepokorščine, češ da niso spoštovali prvotnega ukaza, predati se Nemcem, marveč da so gojili zaroto za upor proti njim.

Obdolžene so vse oprostili, ker niso dejanja zagrešili, odnosno ker se dejanje sploh ni zgodilo.

Zadeva divizije »Acquia« je sledeča: Po kapitulaciji Italije 8. septembra 1943 so 10. istega meseca Nemci zahtevali, naj italijanska divizija »Acquia« na Kefaloniji, grški otok, preda vse orožje. Divizija je štela 11 tisoč mož, in general Anton Gandin je sklical vojni svet, ki naj o nemški zahtevi razpravlja in odloči.

Toda nekateri častniki, kot kapetana Apollonio in Pampaloni, so generala Gandina opozorili, da se bo divizija na vsak način uprla in ne bo nikoli orožja izročila Nemcem.

Medtem pa so se Nemci jeli izkrcavati na otoku in kapetana Apollonio je na svojo odgovornost ukazal na Nemce streljati. Tedaj je general Gandin, predno je Nemcem na njihovo »zahtevo« odgovoril, vprašal za mnenje možno svoje divizije. To pa se je soglasno odločilo za vztrajanje pred Nemci.

Nastal je ljut boj na življenje in smrt, toda nemška premoč v orožju in moštvu je končno italijansko divizijo premagala in 22. septembra bo bili italijanski oddelki prisiljeni na brezpogojno predajo.

Tedaj pa so se Nemci živalsko maščevali in preko vojnih predpisov vse italijanske ujetnike, preko 5 tisoč mož in 400 častnikov, postrelili, med temi tudi

generala Gandina. Rešilo se je le malo tistih, ki jih nemške strojnice niso ubile, ampak samo ranile, tako da so ponoči skrivaj lahko ubežali iz kupov mrtvih.

Poleg tega so Nemci zagrešili še hujše. V noči na 25. september sta dva italijanska častnika, sluteč nevarnost, zbežala iz neke vojaške bolnišnice. Takoj so Nemci zahtevali vse italijanske bolnike in ranjence ter jih vse skupaj neusmiljeno postrelili.

Gori omenjeno kazensko postopanje izvira iz domnevnega upora generalu Gandinu, ki naj bi prvotno ugodil nemški zahtevi po predaji. Istočasno se je kazensko postopanje vršilo tudi proti vojni bolnišnici in vojaškemu patru, ki sta bolnike in ranjence izročila, ter tudi proti dvema ubežnikoma iz bolnišnice, češ da sta z begom, čeravno nehoti zakrivila maščevanje Nemcem nad tovaršiji.

V obeh slučajih je prišlo do oprostitev že v preiskavi.

Naj omenimo, da sta general Gandin in kapetana Apollonio (ki je preživel in napredoval v polkovnika) bila odlikovana z zlato medaljo!

Cudno na vsak način izgledajo omenjena kazenska postopanja proti vojakom in častnikom, ki jih ves svet mora občudovati kot pošteno borbo in prave heroje. Toda vojaški zakoni so včasih nepopolni in čudno strogili...

Ta krvavi dogodek, ki na vsak način dela veliko čast italijanski vojski in predstavlja neodpravičljivi madež nemške vojske, smo dolžni prikazati javnosti z opombo, da so nekateri italijanski krogi na nemško podivjanost, ki je zahtevala tisoče in tisoče žrtev na italijanski strani, že pozabili. Streljati ujetnike in celo bolne in ranjene ujetnike je najvišji vojni zločin!

Pri nas pa, kjer so komunisti, italijanski in slovenski, odpeljali številne fašiste in druge državljane italijanske in slovenske narodnosti, mečejo prav tisti italijanski krogi, vsaj s tihim pristankom nekaterih oblastí, vso krivdo na nedolžno slovensko ljudstvo. To pa zato, ker to slovensko ljudstvo mrzi in sovraži samo zato, ker je in hoče ostati slovensko ter terja tiste pravice, ki mu pritičejo po božjem in človeškem zakonu. Kljub temu, da to ljudstvo ugrabitev od strani komunistov ni nikoli odobrilo in jih je vedno obsodilo!

Spet potvarjanja

V sobotnem »Primorskem dnevniku« čitamo, da je Hruščev v Bratislavi povedal v svojem govoru tudi sledeče:

»Po osvoboditvi je češkoslovaško ljudstvo zavzelo oblast in je doseglo znatne rezultate, ki jih danes obiskujemo v vaši deželi ugotavljamo. V preteklosti, pod buržoaznim režimom, je CSR veljala za zaostalo državo Evrope, medtem ko je danes v polnem razvoju.«

(Kako si je mož kaj takega drznil, je res neverjetno, in prav gotovo mu ne bodo Cehi odpustili tako poniževalnih izjav, in to popolnoma upravičeno, saj so Cehi vedno veljali kot eden najbolj naprednih in bogatih narodov v Evropi.)

HIMEN

V soboto 13. t. m. sta se v Gorici poročila g. inž. Janez Župan in g. inž. Marija Močnik. Zenin je doma iz Slovenije, živi kot izseljenec v New Yorku, od koder je prišel za priložnost v Gorico, nevesta je pa hčerka g. prof. Huberta Močnika.

Novemu paru čestitamo in voščimo vse dobro v skupnem življenju!

NOVICE IZ SLOVENIJE

SEJEM PROMETNIH SREDSTEV V LJUBLJANI

Na prvem prometnem sejmu, ki je bil v Ljubljani, so, kot izgleda, dosegli velik uspeh ne samo organizatorji, prodajalci, ampak tudi razstavljavci, ki so sklenili trgovske pogodbe v vrednosti poldruga milijarde dinarjev. Prodane so bila skoro vse vozila, ki so bila razstavljena.

NAROCILA V LAJEDELNICAH

Jugoslovanske ladjedelnice so prejele naročila iz tujine za zgraditev 64 ladij s skupno tonažo 500.000 ton. Kakih 52 ladij bodo gradile pa za domača podjetja.

DELAJSKI SVETI

V Beogradu je bil te dni kongres delavskih svetov, na katerem je imel prvo besedo Tito, ki je prikazal jugoslovanske delavske svete kot prvenstveno pridobitve v gradnji socializma in trdil, da so delavci v Jugoslaviji popolnoma zadovoljni s svojim položajem. Neprideklovanje pa je Tito v tem svojem govoru ostro napadel Sovjetsko zvezo in njene satelite, češ da krivico krivizirajo jugoslovanske delavske svete in jugoslovansko gospodarstvo ter politiko, kot da bi jugoslovanski socializem ne bil zanič!

Tito namreč nima sproti podatkov o pobeju jugoslovanskih delavcev čez mejo s trebuhom za kruhom in za soncem svobode.

Za Titom je prvi govoril ruski odposlanec, ki je v svojem triletnem govoru zatrdil, da so koristni delavstva samo v disciplinski dirigiranem gospodarstvu in ne v delavskih svetih. O Titovih očitkih ni rekel niti besedice in je zaključil z vzklikom povezanosti ruskih in jugoslovanskih delavcev.

S seje provincialnega sveta

V soboto 13. t. m. se je vršila seja goriškega provincialnega sveta, ki je trajala od 16. do 21. ure. Na seji so odobrili sklep za izplačilo drugega obroka 72 milijonov lir za novi sedež Tehnične trgovske šole, ki jo gradijo v ul. Diaz v Gorici. Potem so odobrili dogovor z Blagajno cestarjev (Cassa di Previdenza Cantoni) za zavarovanje novih cestarjev goriške province, medtem ko so dosedanja zavarovanja pri Zavodu za socialno skrbstvo (INPS) in še denarno pomoč dijakom kmetijskih šol za prihodnje šolsko leto 1957-58. Odbornik je pri tej zadnji točki tožil da se to šole, žal, slabo obiskovane in da ni zanje nobenega zanimanja s strani mladine.

Usmiljenim sestram bolničarkam, zaposlenim v umobolnici, so povišali mesečnino: voditeljici na 12 tisoč lir, ostali pa na 9 tisoč. Komunisti so pri tem nekaj ugovarjali, češ da so hišne pomočnice slabše plačane kot sestre bolničarke. Toda pojasnjena jim je bila takoj razlika enih in drugih v izobrazbi in v delu.

Pri tem je naš svetovalec dr. Sfiligoy

pripomnil, da je gnotni položaj hišnih pomočnic res še neurejen, da pa je že predložen zakonski osnutek in obstoja upanje, da bo tudi v kratkem odoben z zadovoljivo ureditvijo tega vprašanja.

Provincialni svet je nato volil nekaj prispevkov šolski blagajni znanstvenega dječja iz Gorice in iz Tržiča, goriškemu oddelku Združenja slepcev ter Združenju »Pro Aquileja«.

Nato so prišli na dnevni red dve vprašanji: levičarski svetovalec. Prvo, v zadevi vrtinaric, je zadevalo takojšnjo izvedbo zadnjih zakonskih predpisov v zadevi plače in poklicnega položaja. Toda pristojni odbornik je prikazal, da je vse to, v skladu z zadnjim zadevnim zakonom, že izvedeno. Tedaj so levičarski svetovalec predložili dnevni red, ki je bil soglasno sprejet, da naj se namreč položaj vrtinaric dokončno uredi v še ostalih zahtevah.

Druge vprašanje je zadevalo štiriletni gradbeni program avtonomnega zavoda za gradnjo ljudskih stanovanj in imenovanje dveh svetovalcev v odbor zavoda po čl. 4. njegovega pravilnika.

Levičarski svetovalec so se pritožili nad dejstvom, da štiriletni gradbeni program omenjenega zavoda ne predvideva nobene zgradbe za nekatere občine in je v tem oziru pomanjkljiv. Predlagali so, naj provincialni svet voli dva zastopnika - svetovalca v odbor zavoda za ljudska stanovanja.

Naš svetovalec dr. Sfiligoy pa je predložil potrebo po vsakoletni reviziji štiriletnega gradbenega načrta, ker se od leta do leta potrebe večajo v eni občini napram drugim, in izrazil mnenje, da bi dva svetovalca v odbor zavoda za stanovanja morala imenovati skupščina vseh županov. V obeh slučajih je staval konkretna predloga.

Po občinski razpravi, ki se je razvila, je provincialni svet soglasno sprejel dogovorjeni dnevni red demokršćanov in levičarjev za pospešeno in izčrpno gradnjo ljudskih stanovanj ter za izpopolnitev upravnega odbora Zavoda za ljudska stanovanja s priključitvijo dveh izvoljenih zastopnikov ljudstva, ki naj bosta — v priključitvi novega pravilnika — dva zastopnika provincialne uprave.

Dr. Sfiligoy pa je umaknil svoj predlog, da naj dva zastopnika izvoli skupščina županov in obdržal predlog, ki se glasi, naj Zavod ljudskih stanovanj porabi ostanke zneskov štiriletnega programa, ki so mu na razpolago, za gradnjo stanovanj v občinah, kjer imajo največjo potrebo stanovanj. Predloga sta soprodpisala tudi svetovalec Cocianni in Poletto, svet ga je soglasno sprejel.

Kot zadnjo točko dnevnega reda je provincialni svet obširno razpravljal, po predlogu odbora, za ustanovitev Tehnične industrijske šole v Gorici, ki naj usposobi izkušene izvedence v različnih industrijskih strokah. Šola pa naj bi se odprla že prihodnje jesen.

V razpravo so posegli svetovalci vseh strank, in končno je svet predlog soglasno odobril.

Prosta cona zagotovljena Še za nadaljnjih devet let

Pretekli teden je senatna komisija sklenila, da se zakon o gorškem prostem pasu (zona franca) podaljša še za nadaljnjih devet let.

Borba za doseg tega ukrepa je bila težka in le s enotnim nastopom vsega goriškega občinskega sveta je prišlo do uspeha. Še predpretekli teden je borba

izgledala obupna. Nato so šli v Rim zastopniki občinskega sveta prigravljati senatorje vsak svoje stranke, ki so se končno vdali in zahtevi ugodili.

Kontingenti blaga, ki je prosto carine, so nekoliko spremenili, toda le v dobro! Obstojata tudi možnost, da bo okvir prostega pasa razširjen na vse ozemlje goriške občine, to pa na predlog saragatovcev, ki so ga tudi naši in drugi občinski svetovalci s svojim glasom podprli. To pa je toliko dobro, da ne bodo gradili tovarn samo na štandrednem področju in s tem porabljali tamkajšnjo zelo rodovitno zemljo, ki daje lastnikom dobre domose.

Očetovska skrb županstva

Goriško županstvo, ki se stalno trudi, da bi zadostilo vsem potrebam in željam svojih občanov, se je pozimi spomnilo tudi na do sedaj povsem zanemarjeno Livado ter poskrbelo za ureditev enega dela ulice. Stvar je hvalevredna, toda nihče ni pričakoval, da bo Livada z ureditvijo ceste dobila tudi prijetno jezero, ki se redno pojavi... ob vsakem nalivu, in zato je že marsikdo mislil prositi županstvo, da bi hotelo blagohotno dati na razpolago še nekaj čolnic, kar bi vsi sprejeli z največjim navdušenjem.

Občan

Za naše šole

Slovenske akademске organizacije so odposlale v Rim naslednjo brzojavko:

On. Giovanni Gronchi, predsednik republike,
On. Merzagora, predsednik senata,
On. Leone, predsednik poslanske zbornice,
On. Moro, ministar za javni pokoj,
Predsedniki parlamentarnih skupin, senatorji Ceschi, Zanotti, Lussu, Scoccimarro in poslanci Piccioni, Malagodi, Macrelli, Simonini, Nenni, Togliatti

R I M

Ker je bil zbornicam predložen nesprejemljiv zakonski osnutek Rossi za šole s slovenskim učnim jezikom, apelirajo podpisane organizacije še enkrat z vsem poudarkom, da se osnutek zavrne in ponovno proučijo predlogi in emendamenti, predloženi s strani slovenskih sindikalnih organizacij, da bi se Slovenec v Italiji zajamčil šolski zakon za zaščito etničnih manjšinskih pravic v duhu ustave italijanske republike.

Za Krožek slovenskih visokošolcev, Bratina Stanislav
za Krožek slovenskih katoliških visokošolcev Kacin Marija
za Visokošolski krožek »Simon Gregorčič«, Cotar Albin

SOVODNJE

Avtobusno podjetje ATA je s ponedeljkom 15. t. m. ukinilo dosedanje progo št. 3, ki je vezala Gorico s Sovodnjami, ter uvedlo novo progo in nov urnik, kar je med Sovodnjami povzročilo veliko nezadovoljstvo. Ostre pritožbe se čujejo na račun urnika, ki je tak, da ne more zadovoljiti prav nobenega. Zato bi bilo zelo umestno, če bi se podjetje pozanimalo, kaj Sovodnjenci o tem mislijo, da bi lahko na podlagi raznih pripomb pripravilo bolj primeren urnik kot je sedanji.

GOSPODARSTVO

V HLEVVU — Huda vročina je nevarna tudi za živino, kakor za človeka. Zato moramo posvečati potrebno paznjo živini že v hlevu. Hlev očistimo odpadkov dvakrat dnevno. Vse stene prepleskamo z apnenim beležem, kateremu dodamo potrebno količino strupa za uničevanje muh, kakor n. pr. Gesarol. Tak strup dobimo v prodaji v vseh kmetijskih konzorcijskih. Nadalje skrbimo, da je hlev vedno dobro prezračen; prav je, če na zunanje stene oken pripnemo kakšen žakel in tako zasenčimo notranjost hleva ter dosežemo v notranjosti hladnejši zrak in tudi muhe bežijo iz zatemnjenega prostora.

Skrbimo, da bo živina vedno snažna in jo od časa do časa operemo na soncu z vodo. Ko smo jo že oprali, jo privemo v kakšen senčen prostor, da se posuši, predno jo odpeljemo v hlev.

Tudi gnojšča, ki so navadno blizu hleva, poskrbimo od časa do časa s kakim strupom za uničevanje muh. »Kor ima le možnost, naj si v bližini hleva pripravi ograjen prostor, kamor naj spušča živino v hladnih večernih ali jutranjih urah. Zlasti je to priporočljivo za mlado živino.

Delavni živini moramo posvečati posebno paznjo ob sedanjih izredno vročih dneh. Znano je, da je v teh dneh poglino na polju že mnogo živine zaradi hude vročine, zato vsteno kmet bo z živino delal le v zgodnjih jutranjih ali v poznih, večernih urah. Mislimo, da vsaj od desete ure jutraj do štirih popoldne ne bi smeli delati težkih del z živino. Če pa smo primorani z živino na pot ali na delo in pri tem zapazimo, da živina trpi vročino, to je iztegne jezik in hitreje soplje, jo takoj odpeljemo v hladen prostor. Naj še omenimo, da mora v poletnem toplen vremenu imeti živina na razpolago vedno pitno vodo.

GROZDNI MOLJ — Možno je, da se pojavi sedaj druga generacija groznega molja, t. j. metuljček, ki izleže jajčeca na jagodo. Iz jajčeca se izrodi črviček, ki se zarije v notranjost jagode. Tako jagoda postane ni požreje segnje. Zaradi takega gnitja posameznih jagod nastopi po-

zneje, ob primernem vlažnem vremenu, gnitje celih grozdov. Da obvarujemo grozdje te škode, moramo sedaj v drugi polovici julija škropiti grozdje samo z enim od v ta namen pripravljenih sredstev, t. j. »Malatox 20«, »Gesarol« ali apneni arzenat. Od teh je najbolj priporočljiv »Malatox 20« za grozdje, ki pozno zori, za zgodnje namizno grozdje pa »Gesarol«. Grozdje je najbolje, če škropimo s temi sredstvi, ne da bi mešali z modro galico, ker so precej draga in bi jih v slednjem slučaju preveč porabili.

SADNO DREVJE — Sedaj je primerno čas, da pognojimo sadno drevje z enim od hitro delujočih dušičnatih gnojil, kakor so čilski soliter, apneni nitrat in gnojnice. S tem gnojenjem dosežemo, sedaj ko je v drevju v toku drugi sok in drevo ustvarja rodilna očesa za prihodnje leto, da to delovanje okrepi. Pod vsako drevo trosimo v širini krone od pol do enega kg čilskega solitra ali apnenega nitrata odnosno primerno količino gnojnice. Gnojnico moramo polivati, ko je zemlja mokra, drugače jo moramo razredčiti z vodo.

BLEDECA NA TRTAH BRESKVAH IN NA HRUSKAH — To bolezen poznamo po tem, da listje porumeni. V težjih slučajih tako obolelo drevo polagoma izhira in usahne. Bolezen nastane zaradi motnje v prehrani drevesa. To se dogaja, če leži voda pri drevesu, kar omejuje delovanje korenin. V takem slučaju moramo poskrbeti za odtok vode. Če ni vzrok voda, je v zemlji preobilica apna, katero omejuje razkrajanje železo vsebujočih snovi. V tem primeru moramo drevju gnojiti z gnojilom, ki vsebuje tudi železo, in to bi bilo predvsem gnojilo PKN. Seveda moramo sadnemu drevju gnojiti že ob prvem pojavu bledice. Obolelo drevje zaznamujemo in v prihodnjem letu ob priletu račse poskrbimo s tako imenovanim »Klorosemittel« ali »Chelati di ferro«.

Za breskova drevesa raztopimo 100 gr tega prahu v 100 litrov vode. Za hruške in druga sadna drevesa pa 150 gr na 100 litrov vode.

Kmetijstvo na prelomu Etika v Sovjetiji

V industrializaciji govorimo o prvi ali tudi o drugi revoluciji. Prvo označuje izum parnega stroja, električne energije, drugo avtomatizacija. Spremembe, ki so se izvršile na področju kmetijstva in ki bodo tudi v bodoče oblikovale proizvodnjo kmetijstva, so najmanj tako pomembne kot sama industrializacija. Se pred kakimi 100 leti je bilo v poljedelstvu zaposlenih okrog 90 odstotkov vsega prebivalstva v evropskem povprečju. Ta visok odstotek kmetijske zaposlitve so narekovali takratne razmere. Sposobnost gospodarstva, da lahko preživlja mestno prebivalstvo in številne množice delavstva po tovarnah je predvsem odvisna od proizvodnje kmetijske pridelave. Živil. Če je ta proizvodnja tehnika in njene metode zastarele, tako da kmet in njegova družina porabi skoraj ves pridelek, potem je razumljivo, da se ne morejo razvijati niti mesta niti industrije.

Vse te razumljive resnice pozabljajo samozvani gospodarstveniki po komunističnih državah, ki poznajo kmetijstvo s sprehodov in uradnih ali pa političnih inspekcij. In vendar je ta resnica ena sama rdeča nit, ki se vleče skozi vso človeško zgodovino in ima danes še prav posebno veljavo.

Razumljivo je, da bo na nekem določenem ozemlju, kjer kmet s svojo družino pridelal enkrat več kot pa porabi za svoje potrebe, 50 odstotkov prebivalstva lahko delovalo izven kmetijstva. To stanje so n. pr. dosegli v Združenih državah okrog leta 1870. Če je končno kmečka družina in njena posest tako izdatna, da lahko pridelal živil še za 10 drugih družin, potem zadostuje, če se samo ena desetina prebivalstva ukvarja z obdelovanjem zemlje, ostalih devet desetih pa posveča svoje sile proizvodnji kulturnih in udobnostnih potrebščin.

Sele po izpolnitvi takih pogojev so ustvarjeni temelji za pomembna ugodja ne samo neznatni manjšini, pač pa najširši ljudskim plastem. To dokazujejo vse napredne države.

Oglejmo si razmere na najbolj razvitih kmetijskih področjih, v Združenih državah. V tej državi je samo še 15 odstotkov prebivalstva in samo 6 odstotkov vseh delovnih ljudi zaposlenih s tem, da vse ostalo prebivalstvo oskrbuje z živilom in tekstilnimi surovinami. Pa ne samo to, oboje Združene države v velikih količinah tudi še izvažajo. Povprečna ameriška družina izda danes komaj četrtino celotnih gospodarskih izdatkov za kmetijske pridelke. Od tega gre polovica trgovcem, predelevalcem in za razne prevoze.

Zasluga za tako stanje pripada v prvi vrsti stalno narščajočemu proizvodnemu napredku, s katerim pa se ne okorišča samo kmetijstvo, pač pa v prvi vrsti ostalo prebivalstvo. V teku enega stoletja se je uporaba energije povečala za 18-krat. Motorna sila danes že popolnoma prevladuje v modernem kmetijstvu, medtem ko je bilo poljedelstvo v prejšnjih časih odvisno le od vprežne sile in lastnih mišic. Če bi se človeštvu posrečilo obdelane površine vsega sveta obdelovati tako, kot se to dogaja v naprednih državah, potem bi lahko prehranili desetkrat toliko prebivalstva, kakor pa ga je danes na svetu in od katerega še vedno visok odstotek dobesedno gladije.

Možnosti nadaljnega izboljšanja poljedelske proizvodnje pa še dolgo niso zaključene. Čedalje večja pričakovanja obljublja načrtno urejanje vremena. Vreme je odločilne važnosti za uspehe kmetijstva. Tako bodo že v bližnji prihodnosti deževja sprožili tam, kjer so v tem času potrebna, in jih preprečevali tam, kjer jih ne potrebujejo. Že danes je poklic »vremenskih čarovnikov« v Združenih državah zelo donosen. V nekaj letih

bo gotovo to vzela v roke država, ker je urejanje vremena odgovorna zadeva, ki zanima celotno državno ozemlje. Že danes napovedujejo ameriški strokovnjaki, da bodo investicije za vremenske naprave najboljše naložbe. Tudi v Sovjetiji se marljivo ukvarjajo s tem vprašanjem. Zaradi pomanjkanja zasebne pobude pa tam tudi ta zadeva le zelo počasi napreduje.

Optimistični krogi napovedujejo, da vremenske napovedi v bodočnosti ne bodo zgolj domneve, pač pa, da bo vreme potekalo po točno določenih »vznih redih«. Najvišji poglavarji vremenske oblasti bodo verjetno najvažnejši osebnosti v državi. Pri nas v razdrobljeni Evropi bodo morda nastajali diplomatski in pravni zapletitaji, če se Evropejci ne bodo mogli zediniti pri razdeljevanju dežja.

Vsekakor bodo že v bližnji bodočnosti uporabljali tudi morsko vodo za namakanje. Potrebno je samo iztuhitati najcenejšo metodo za razsolitev morske vode. Dejstvo je, da v Perzijskem zalivu velika destilacijske naprave že sedaj dobavljajo ogromne količine pitne vode.

Nadalje je tudi gotovo, da bosta kemična in biološka znanost mogočno vplivali na čedalje večji razvoj kmetijstva. Tako že danes poskušajo semenom »vdelati« uničevalce plevela in mrčesa. Kemično obogatela voda služi že v tem času za pospeševanje rasti paradižnikov,

fižola in kumar. Prav posebno pomembnost pa pripisujejo v bodočnosti hidroponiki in biokulturi. Obe metodi se že uveljavljata v modernem cvetličarstvu. Rastline deloma vzgajajo v čistih hranilnih raztopinah. Da nudijo koreninam določeno oporo, polagajo v tekočino kremenčev kamenje ali pa žične mreže.

Na ta način pridelujejo poljubne količine povrtnine že v najkrajšem času. Na nekem ameriškem letalskem oporišču v Tihem oceanu, kjer skoraj ni sledu po kaki vegetaciji, pridelujejo vso potrebno zelenjavo za posadko.

Poleg tega se znanosti odpirajo še številne druge možnosti za povečanje kmetijskih pridelkov.

„DESETI BRAT“ na Repentabru

Prihodno nedeljo 21. julija prireja Slovenska prosveta običajni letni tabor. Za letošnje prireditve so izbrali domačo igro DESETI BRAT, ki jo bodo izvajali igralci Slovenskega odra. — Začetek igre ob 16.30.

Avtobusi bodo vozili iz Trsta iz avtobusne postaje od 13. ure dalje v povečanem obsegu. Prav tako bo avtobusna zveza z Opčin na Repentabru.

Na svidenje na Repentabru!

KDO JE HRUŠČEV?

Za razumevanje najnovejših sovjetskih dogodkov, ki so svetovno-zgodovinskega pomena, je verjetno danes še najbolj pristojen tisk v Poljski republiki. Za opazovalca, ki stremi za resnico, pa je prav tako verjetno najzanesljivejša opazovalnica poljska prestolnica Varšava. Prav zaradi tega so predvsem zanimive in resnični tudi najbližje ocene, ki jih svobodnemu svetu prožijo prav s tega področja. Bolj kot demokratičnim čitateljem pa je resnična slika dogodkov v »domovini socializma« krvavo potrebna komunističnim bralcem, ki so spet enkrat pošteno zmedeni prav zaradi izmalicene prikazovanja take slike s strani komunističnega tiska in službi vlada-joče kremeljske kaste. Zato segajo komunisti s takim zanimanjem po demokratičnem tisku. Poročile z raznih strani mesta in podeželja nam to stanje potrjujejo iz dneva v dan.

Iz poljskega tiska in poročil varšavskih dopisnikov zahodnega tiska se nam tako izluči podoba današnjega akterja na pozornici sovjetskega in svetovnega komunizma, Nikite Hruščeva; prav tako pa tudi slika oblastniške borbe na življenje in smrt med boljševiški poglavarji. Ta oblastniška borba, o obstoji katere v zahodnem svetu večinoma tudi rešni ljudje še dvomijo, je na poljskih tleh očitna stvarnost. Ta borba se razraža po prestolnicah vseh dežel vzhodnega bloka, in varšavski meščani je ne doživljajo samo kot neprizadeti gledalci; stalno so v svojem vsakdanjem življenju priče in tudi soudeleženci teh dogodkov. Zato tudi dobro vedo, da pri teh borbah ne gre izključno samo za oblastniške položaje, pač pa tudi za važna načelna vprašanja in politične odločitve.

Razlaga bi bila seveda enostavnejša, če bi bili obe fronti izrazito jasni, če bi šlo v resnici zgolj za borbo med črnimi stalinovskimi konservativci in cvetoče belimi reformatorji. Pri tem ni samo

preteklost reformatorjev temačna in črna, pač pa so tudi pobude pogostokrat kaj sumljive. Tudi sami reformatorji so si medsebojno neenotni. Vsak izmed njih ima dovolj vzrokov za napolnčevanje, da bi se njegov tekmeč rad priljubil množicam pri izvajanju prenosov. To predvsem zato da bi se sam povzpela na prestol samoderžja. Večkrat se prav zato dogaja, da reformator čez noč presedla na stran starokopitnežev, da bi na ta način torpediral stremiljenja svojega tekmeča.

Tako je reformator Malenkov »presedel« k družinski trdovratnih, žigosanih stalinovcev, Molotova in Kaganoviča. Pa se je končno Hruščevu nudila priložnost, da se dokončno iznebi svojega najnevarnejšega tekmeča.

Malokdaj v zgodovini je svet nekega politika tako podcenjeval, kakor se je to dogajalo s Hruščevom. S svojim prismonjenim obnašanjem, s svojimi bedarijami (saj se je prav sedaj na Češkem petelin kot izrazit gost norišnice, ki smatra ves svet, razen samega sebe, za norca), surovostmi in banalnostmi, ki jih bruhal, kadar je prenaplajen z vodo. Verjetno je, da se tak prikazuje samo zato, da bi se predstavil kot primitiv, nekak nekdanji veleposelnik brez lastnih zamisli in pogledov na svet.

Ze meseca maja 1955 je Hruščev s svojim romanjem v Beograd ustvaril prve pogoje za spremembo razmerja med Sovjetijo in njenimi podložnicami in za odklon od stalinovske ideologije. Naslednjega februarja je na tajni seji XX. kongresa boljševiške partije z osebnim diskreditiranjem Stalina insceniral psihološke pogoje za revizijo političnih in gospodarskih ustanov, ki jih je zasnoval Stalin.

Danes lahko ugotovimo, da so se za beograjskim romanjem in tajnim govorom Hruščeva na XX. kongresu skrivale zelo dalekosežne in globoke politične koncepcije. Vedno pa so v svetu smatra-

Seveda bo beseda etika marsikateremu tovarišu neznana. Drugi morda mislijo, da je to kak zamotan španski izraz. Vendar temu ni tako, dragi tovariši. To je kar dobra, simpatična beseda. Celo na marsikakšnih zborovanjih jo uporabljajo, saj pravi: kar pa se tiče etike Sovjetske zveze...

Pomeni pa nekaj, kako naj bi povedal, takega kot: pravilno zadržanje in pravilni stiki. Skratka, vrag bi vedel, kaj pomeni! V resnici je to hudo zamotana beseda. In predvsem jo vsak drugače pojmuje. V nekaterih krajih jo razumejo tako — drugod spet drugače. V cametinski sladkorni tovarni jo na primer prav neumno razlagajo.

Takoj vam bom nekaj povedal o tej tovarni.

Pazite, moji ljubčki. Takoj pričnem. Ta tovarna je morala nekoč preživeti težke skrbi. Ravnatelj Grigorij Fjedorovič Karatejev, ta, če tako lahko rečemo, od vseh ljubčih predstojnik in prijatelj, je bil premeščen v neko drugo tovarno, in prav kot malašč v borničinsko tovarno.

Cametinci so bili hudo žalostni. »Prijatelji,« so govorili, »vohod našega dobrega ravnatelja moramo na kak način proslaviti. Pošljimo mu vendar priščno pismo, v katerem bomo — tako rečeno — našli vse njegove dragocene lastnosti!«

Vsi so bili s tem zadovoljni. Ne da bi se posvetovali s tovarniškim svetom, so napisali:

»Zelo spoštovani... Vi... svoje moči žrtvovali... pod najtežjimi pogoji... Izgubili smo enega... Zelimo... še obilo let... itd. itd.«

Grigorij Fjedorovič je prebiral spridevalo in se pri tem skoraj razjokal. Vtaknil je dokument v žep, se pristrčno poslovil in odpoval v borničinsko tovarno.

S tem je pričela vsa zadeva. Cametinski tovarniški svet je slisal o pristrnem pismu in je v predpisnem roku sklical sestanek. Med zborovanjem je tovarniški svet izjavil:

»Izdajanje kakršnihkoli spomenic ali sprideval se lahko izvrši samo z vednostjo tovarniškega sveta. V tej zadevi ste, tovariši, razžalili etiko Zveze socialističnih sovjetskih republik. Neodločljivo je treba zahtevati od prejemnika povračilo spridevala.«

Prižadeti so boječe ugovarjali, češ da to ni bilo nikako spridevalo, pač pa nekaj takega, kakor če neko komu nekaj zapiše v spominsko knjigo. Tovarniški svet pa ni dopustil nobenih izgovorov v tej zadevi in izjavil borničinskemu tovarniškemu svetu:

»Pomotoma izdano spridevalo je takoj vrnilo na naslov odpošiljateljev!«

Tako so pričele homatije.

Cametinci so reklamirali: »Vrnite spridevalo, ki predstavlja jasno kršitev sovjetske etike!«

Borničinci so odgovarjali: »Tega spridevala ne vrnemo. Zakaž naj bi storili nekaj, kar nasprotuje etiki ZSSR.«

Grigorij Fjedorovič sam pa je narahlo godrnjal:

»Moji ljubčki,« je dejal. »Kaj imam jaz s to zadevo opraviti? Ničesar nimam proti etiki! Zaradi mene si lahko vse pobere. Hudič naj vas vzame...«

Kdo naj se, državljani, še spozna v tej deželi. Samo majhna besedica, in v vsaki guberniji jo razumejo drugače.

V leningrajskem okrožju nas je vse to popolnoma zmedlo.

Moskovčane pa prav nič. Pravijo celo, da je Centralni komite sladkornih tovarn ostavil cametinski tovarniški svet zaradi kršitve etike ZSSR.

Tako je ta stvar.

Kako pa sodijo o besedi v Dobrogobušu, ni znano. Najbrž kar molčijo. Morda beseda do tje niti ni prišla; še bolje, če lahko kaj takega izrečemo.

Mihail Soščenko

Churchill o Molotovu

V svojih spominih je Winston Churchill o Molotovu napisal med drugim tudi tole: »Molotov je človek nenavadne naderjenosti in hladnokrvne krutosti. Njegova okrogla glava, črni brki in vse obvladajoče oči, njegov sploščen obraz, njegova izrazna spretnost in njegovo nepremakljivo zadržanje, vse to označuje njegove lastnosti in njegovo znanje. Bolj kot kdorkoli je bil Molotov sposoben agent, orodje politike nekega nepreračunljivega stroja. Nikoli nisem našel človeka, ki bi bil bolj odgovarjal modernemu pojmu perfektnega robota.«

Nikoli se ni odprla najmanjša rana, nikoli ni izustil nepotrebnega glasu. Njegov smehljaj, ki je opozarjal na sibirsko zimo, njegove skrbno odmerjene in včasih tudi pametne besede, njegovo vpludno obnašanje, vse to skupno vzeto ga je oblikovalo v popolnega agenta sovjetske politike v svetu.

Brez dvoma poseduje sovjetski stroj v Molotovu sposobnega in v mnogih pogledih značilnega zastopnika — bil je vedno zvest partiji. Kako sem vesel ob koncu svojega življenja, da nisem bil izpostavljen napetostim, ki jih je on preživljal; bolje bi bilo v takem primeru ne biti rojen.

POD ČRTO

KREPOSTI IN VRLINE komunizma in rdečih tiranov

Ing. Miran Engelman

IV.

Beg iz kaznilnice

29. aprila 1947 ob 6.30

Ob šestih zjutraj se je točno, kot po navadi, oglasila sirena: vstajanje in oblačenje. Po vrsti so se odklepala in zaklepala vsaka vrata posebej. Stražar je pomolil metlo, da se najprej pomote celica. Tako začne dnevni hišni red...

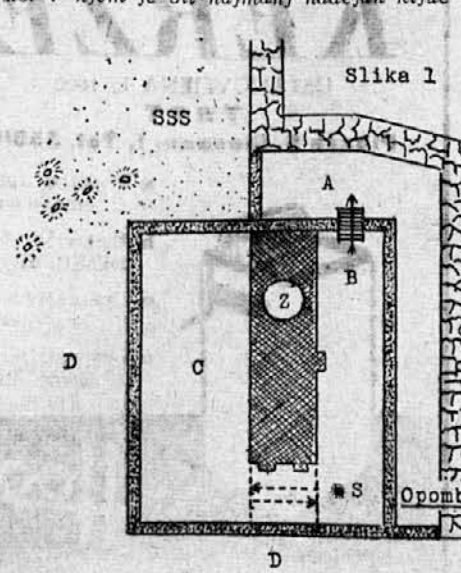
Ob 6.15 je ponovno zarožljajal ključ v vratih. Vrata so se odprla. Vrnili se je ključar v spremstvu oficirja. Častnik me je nato suho povabil z besedami: »Grete z menoj.« Ni mi pri tem ušla značilna kretanja ključarja, za hrbtom, da si umije roke... Častnik me je resno, molče vodil pred seboj na kaznilniško dvorišče, me izročil že čakajočemu stražarju, s kretno uradnega referiranja, da me je pripeljal na jutranji sprehod in da se vrne čez kratek čas pome. (Sprehodi po dvorišču, v spremstvu stražarja z ročno brzostrelko, so se vršili vedno na samem, da me nihče drug ne vidi in vedno izven urnika — nikoli ob isti uri.)

Cudovito, sončno aprilsko jutro. Nebo čisto kot zrcalo. Nobenega oblaka. Tudi ni bilo še slišati oddaljenega cestnega ropota. Edino nelahno šumenje vetra skozi pomladansko drevje nekje za visokimi zidovi in veselo čivkanje vrabcev. Vse lepo, normalno. Vendar viselo je nekaj v zraku, ali pa se je menil tako zdelo. Korakel sem zamišljeno, mirno, za vtis bolj toplo kot zamišljeno. Trudil

sem se, da delam čim večji, toda čist, naraven šum korakanja v dvoriščnem pesku, z namenom, da izbrisem iz stražarjevih misli kakršnekoli občutek nezaupanja.

Ubogljivo sem se vedno obrnil pred demarkacijskimi črtami, ki so mi jih začrtali na tleh v pesku in tako omejili prostor dovoljenega sprehajanja približno na 12 metrov, kjer sem lahko sedel, čepel ali hodil. (Glej sliko 1)

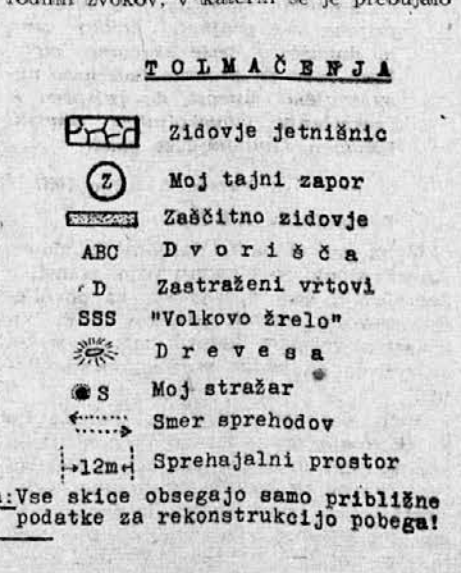
Na črti, ki me je ločila od dvorišča »B«, sem pri vsakem obratu z očmi neopazno premetnil kroženje straž, pri medizidnih vratih na severu, med dvorišči »A« in »B« in pogledal proti vходу poslopja »Z«. Dvorišče »C« zadaj za drugo mejno črto sprehajanja je bilo prazno. V njem je bil najmanj nadejan ključ

uganke. Najlažja, najnevarnejša varianta. Zadaj, za visokimi zidovi dvorišča »C«, je sledil drug ograjen in zastražen pas: vrt »D« in pa sprejemno jetniško dvorišče »SSS« polno straž in prostor stalnega in največjega administrativnega kroženja, kjer je bilo vreči se naravnost — »volku v žrelo«. Cas hiti. V daljavi sem zaslišal St. Peterski zvon in za njim vse znane intonacije drugih ljubljanskih cerkvenih zvonov...

„V volkovem žrelu“

Nisem šel udarcev zvona, toda razumel sem jih kot povelje. Vedel sem, da bihe 6.30. Dleke na koži so se mi postavile »pokoni«. Imel sem občutek, da se mi je ustavilo srce in da je ves svet z menoj obmolnil. Nisem več slišal prirodnih zvokov, v katerih se je prebujalo

jutro. V ušesih mi je šumelo, kot da plavam pod vodo.

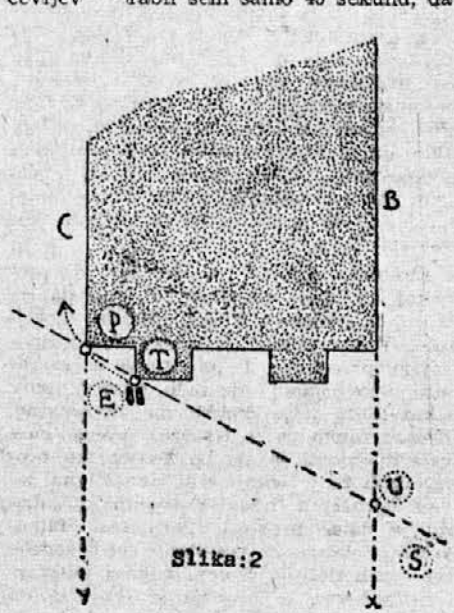
V skrajni pripravljenosti in napetosti sem brzokone dajal vtis utrujenosti. Z najbolj kolikor mogoče neravnim glasom sem počasi vprašal stražarja, če se lahko usedem. Stražar je komaj vidno priklinal, skoraj samo »očni in sedel sem na tle, na prostor »E«, kot kaže slika. (Glej sliko 2!)

Stražar je stal v bližini črte »A«, točno po predpisni logiki, na meji dvorišnega prehoda in obenem na strategični točki, za takojšnjo premočrtno (optično) povezavo z naslednjo stražno zvezo proti »B«. Sedeč na tleh, sem počasi, skoro skrivaj obrnil glavo v desno in v levo in z očmi v naglici premeril, kje so dotikalne točke premice, črte, ki veže »A« in »T« in tangento točko »U« h krogu v pesku, ki sem si ga teoretično zamislil.

Cakal sem, urejeval svoj najmanjši gib, dihaj previdno globoko in štel sekunde, da stražar prestopi v krog, kot v pričakovanju sončnega mrka, ki mora priti. Tudi misli so mi pri tem dobesedno oledenele. Ali si že kdaj v življenju stal pri morju in opazoval skozi mirno gladino, kako na morskem dnu, tudi manjši živali, kot bi se obračale potopljene v olju, počasi, pa neopazno premikajo ude? Nikjer drugje na svetu ni ostal pogled resnične borbe za obstanek navadnemu zemljanu bolj dostopen in prepričljiv, da ga posnema, kakor ga je nedotaknjeno obdržalo morje do poslednje vdolbine, proda ali skale najrevnejše obale...

Vojak pa je počasi stopical zraven kroga, se vedno bolj približeval enkrat sem, enkrat tja, dokler, dokler je: in je stopil v krog. Dobra samo v tisočinki sekunde je prihitelo iz možganov povelje: »Z D A J!«

Kolikor mogoče nevidno, hladno, neprekinjeno zaokroženo — izkoriščujoč stražarjeve odsekanke poglede proti dvorišču »B« — sem gledal sezul čevlje, jih pustil na prostoru kot kaže slika, da je bila stražarju vidna prednja polovica čevljev — rabil sem samo 45 sekund, da

ga zamotim — ostalo, če bo šlo vse po sreči, bo napravil psihološki moment začudenja in zmešnjave nad »izginitjem«.

Umaknil sem se nato čep s hrbtom k zidu jetniškega poslopja, slekli suk-njč, vstal in tekem sem bliskovito okoli vozla dvorišča »C«, kot kaže slika.

(Se nadaljuje)

(Celotni ali delni ponatis samo z dovoljenjem pisca!)

Dvoje pomembnih štiridesetletnic

Majska in krfska deklaracija sta postavili po zaslugi velikanov temelje skupni državi

V tem času se vsaj Slovenci izven domovine spominjajo dveh pomembnih zgodovinskih jubilejev: majske in krfske deklaracije.

Majska deklaracija je starejšemu rodu gotovo še v živem spominu. Dr. Anton Korošec je 30. maja 1917 kot predsednik Jugoslovanskega kluba prebral v dunajskem parlamentu znamenito deklaracijo. Z njo so Slovenci, Hrvati in Srbi, ki so živeli takrat na ozemlju avstro-ogrsko monarhije, zahtevali združitve vseh treh narodov v eno samo na demokratičnih temeljih zgrajeno državno skupnost.

S to deklaracijo je pričela likvidacija stare habsburške monarhije in z njo so bili postavljeni prvi temelji jugoslovanske države. V zgodovini slovenskega naroda gotovo še ni bilo take samonikle manifestacije, ki je zajela prav vse slove in vse delce razkropljenega slovenskega naroda, kot je bil veselostni klic po skupni državi. Brez kakršnihkoli partijskih prigradov, brez tajne policije, brez ovaduhov in političnih zaslužkarjev je ves narod, brez izjeme, z nepopisnim navdušenjem podpisoval majsko deklaracijo in se v celoti postavil za svojimi, od njega samega izbranimi političnimi voditelji. V sredi vojne je slovenski narod čez noč dozorel v pogumnega orjaka, ki se ni bal ne orožnikov, niti vojske.

Takrat, v tistem zgodovinskem letu 1917 je spregovoril slovenski narod in zahteval svojo pravico. To se dogaja pri posameznikih in narodih vedno takrat, kadar mera trpljenja doseže svoj višek.

»Dvignite glave, kajti bliža se vaše odrešenje!« je zaklical dr. Anton Korošec dne 13. oktobra 1917, ko so pokopali enega izmed tvorcev Majške deklaracije, Janeza Ev. Kreka, ki večnemu počitku. Ta revolucionarni klic je ustvaril armado sloge in najtesnejše povezanosti obeh vodilnih strank: Slovenske ljudske stranke in Slovenske demokratske stranke. Samo prekaljeni, značajni in do skrajnosti pogumni politični ljudje lahko ustvarjajo take zgodovinske odločitve. Samo takim političnim tvorcem narod daje svoje popolno zaupanje in svojo nepreklicljivo zvestobo. Samo v takih trenutkih zorijo narodi in posamezniki.

Spet doživlja naš narod v domovini svojo Kalvarijo, zopet se polni kupa gorja in trpljenja. Danes ni več tistih in takšnih moči, ki so pred štiridesetimi leti vodili slovenski narod, skoraj vsi so že legli v grob. Ogromna večina njihovih nevrednih naslednikov je opljuvala in poteptala narodne svetinje in se razbohotila ob sklepi naropane narodnega premoženja, skrivila je hrbtenice in za krožnik opresnega močnika prodala svojo moralno dediščino in svoja načela. Ne samo v domovini pod bičem diktature in terorja, pač pa tudi v tujini izven dosega policijskega pendreka. To je gotovo najsmotnejše poglavje slovenske tragedije, za katerega ni in ne more biti nobenega izgovora.

Zakon nasledstva pa je več in ga ne more ugonobiti in izbrisati niti črni niti rdeči teror. Seme dr. Korošca in dr. Zerkala že klije in brsti, verujemo, da bo zrastle in obradilo stoteren sad in preraslo vso današnjo ljuljko.

20. julija je preteklo 40 let, odkar je bila podpisana Krfska deklaracija. Ob času prve svetovne vojne je bil sedež srbske vlade v emigraciji otok Krk na Grškem. Jugoslovanski odbor, zastopstvo Jugoslovancev iz Avstro-Ogrske v emigraciji, je sklenil konec maja 1917, da

sprejme vabilo srbske vlade na Krku za skupno konferenco na Krku. Jugoslovanski odbor je imenoval delegacijo, katere člani so bili predsednik odbora Ante Trumbić, Hinko Hinković, Dušan Vašljević in Bogumil Vošnjak kot zastopnik Slovencev. Delegacija je odpotovala 1. junija iz Londona in prispela 2. junija na Krk. Člani ožjega odbora, ki je izdelal deklaracijo, so bili Ante Trumbić, Stojan Protić, Ljuba Davidović in Bogumil Vošnjak. Člani srbske vlade, ki so prisostvovali konferenci so bili, poleg predsednika vlade Pašića, Stojan Protić, Momcilo Ninčić, Vojislav Marinković, Marko Djuričić in Milorad Drašković.

Krfska deklaracija je svečani proglas srbske vlade in Jugoslovanskega odbora kot zastopnika avstro-ogrskih Jugoslovancev, da se imajo vsi Srbi, Hrvati in Slovenci zediniti v eni državi Srbov, Hrvatov in Slovencev. Deklaracija ima pomen državnega programa, ki je položil temelje Jugoslaviji. Od članov živi danes samo še Bogumil Vošnjak v Washingtonu, ki je podpredsednik Narodnega odbora za Slovenijo.

Krfska deklaracija je bila prav tako, kot majska deklaracija navdušeno sprejeta od celotne jugoslovanske emigracije, srbske vojske, jugoslovanskih prostovoljcev in od javnega mnjenja zaveznikov. V seji angleškega spodnjega doma je lord Cecil izjavil 28. novembra 1917, da ideje krfske deklaracije uživajo vse simpatije angleške vlade. Se celo jugo-

slovanski tisk v Avstro-Ogrski je priobčil vsebino deklaracije brez komentarja. Ta molk je bil nadse značilen.

Tako so bili postavljeni temelji Jugoslavije. V trpljenju in razočaranjih, v potresih in viharjih se temelji majajo in izpodkopaajo, krepka in neuničljiva rastlina pa poganja nove korenine, se z njimi oprijemlje skalovja in trdi tal ter kljubuje najhujši burji. Za viharjem pa sledi sonce, kot za nočjo sledi jutranja zora.

Izlet na Štajersko

Pevsko društvo »A. Tancev« v Nabrežini priredi tudi letos v polovici septembra svoj tradicionalni tridenišni izlet v Gradec, prestolnico zelene Štajerske.

Z avtobusom se bomo podali čez Trbiž, Celovec, Velikovec ter od tu po znameniti in izredno zanimivi alpski cesti čez »Pack-Hohe« (1200 m) v Feldkirchen in Gradec.

Ker je število udeležencev omejeno, vabimo vse reflektante, da se čimprej prijavijo!

Prijave sprejemajo na sedežu društva ob torkih in petkih zvečer ob 9. uri, v trgovini Teržon v Nabrežini (tel. 22-522) ter v tajništvu SDZ v Trstu, ul. Machiavelli 22-II (tel. 36-275).

Seje tržaškega občinskega sveta

Na dnevnem redu tržaškega občinskega sveta je precej živahnosti. Razpravljajo o proračunu za leto 1957. Govoré občinski odborniki, ki pojasnjujejo svoje resorje. Diskusija s strani občinskih svetovalcev bo pričela čez nekaj dni. Dr. Agneletto je izven občinskih sej posredoval pri raznih odbornikih v raznih zadevah. Ko dobi odgovore, jih bomo sporočili.

1. Telefon na Proseku, Kontovelu in v Sv. Križu

Po tolikem posredovanju in priporočanju je župan Bartoli naznanil občinskemu svetu, da je občinski odbor sklenil, da da na razpolago omni nekaj milijonov, ki jih je družba TELVE zahtevala za raztegnitev telefonske mreže tudi na Prosek in Kontovel. Dr. Agneletto je že lani prejel od tedanjega občinskega odbornika Dulcija obširen odgovor s priporočem, da ni imela občina denarja na razpolago. Sedaj je občinski odbor vendar smatral zadevo za dozorelo in sklenil ugoditi nujnim željam prebivalstva teh teko važnih krajev v tržaški okolici.

2. Portič v Sv. Križu in v Grljanu

Na seji 16. d. m. je občinski svetovalec dr. Josip Agneletto sprožil v občinskem svetu vprašanje ljudskih pomorskih kopalšč za Sv. Križ in za Prosek, Kontovel ter Grljan. Dela v grljanskem pristanišču dobro napredujejo, pristanišče se je razširilo in pridobil prostor bo gotovo, ko bo sistemiziran, tvoril važno privlačno točko za domače in za tuje turiste. Tržaška občina pa je dolžna skrbeti tudi za domačine. Ze danes sta pristanišči v Sv. Križu in v Grljanu spremenjeni v prvi ljudski kopaljši brez najpogostejših naprav. V portiču Sv. Križa

so bila svojčas postavljena stranišča, toda danes je vse to zanemarejeno in neuporabno. Tako je tam neuporaben tudi studenec, ki je dajal pitno vodo ne samo za ribiče, ampak tudi za kopalce. Prav tako ni nobene prhe, ki je potrebna.

Glede pristanišča v Grljanu prihajajo tja na kopanje množice prebivalstva ne samo iz Trsta, ampak s Proseka in Kontovela. Zato je nujno potrebno, da tržaška občina zgradi v Grljanu ljudsko kopaljšo, kajti privatna grljanska kopaljša so ne samo predraga, ampak tudi premahna.

Končno je dr. Agneletto, na županovo priporočilo, da je Grljan za ljudsko kopaljšo malo predalet, opozoril, da nimata Prosek in Kontovel druge morske točke kot Grljan za kopanje. Obenem je dr. Agneletto opomnil, da je za Grljan in pristanišče nujno potrebna zgraditev javnega stranišča, kajti tam se stekajo in ustavljajo avtobusi tudi iz inozemstva, ogromno število avtomobilov in motoklov, nevedeči sto in sto kopalcev. Župan Bartoli je odgovoril, da občina priznava vse te potrebe, toda da ne more sama prevzeti vseh teh bremen, da pa bo storila, kar je v njeni moči, da se s pomočjo Podjetja za turizem (Azienda disoggiorno) in Selada ter z državnomo pomočjo stori kar največ mogoče za našo obalo od Grljana do Sv. Križa.

3. Barkovljanska obala

Na isti seji občinskega sveta je dr. J. Agneletto govoril o ureditvi barkovljanske obale, ki se vleče že toliko let. Sprehajališče od Barkovelj do Miramara, tik ob morju, je največja privlačnost tržaškega mesta. Zato ne bi bilo prav z zasipanjem morja oddaljiti ga od sprehajališča, kar bi posebno tuje, ki prihajajo v Trst in Miramar, neprijetno iznenadilo. Zato je dr. Agneletto predlagal, naj bi se odlaganje materiala in odpadkov in zasipanje morja ob miramarski cesti ustavilo in usmerilo tja, kjer zasipanje morja ne bi nikomur škodilo, ampak koristilo, kakor na primer med »Aquitico« in izlivom Reke iz Opske doline v Miljski zaliv. Župan Bartoli je odgovoril, da se bo zasipanje morja v Barkovljah ustavilo ob ljudskem kopaljšu in da se bo pridobil prostor spremeni v park, ki bo dajal Barkovljam še večjo privlačnost.

Klic italijanskih mater

Rag. Francesco Giuliani iz Varese, via Piave 8 nam je poslal dopis, v katerem prilaga prepis pisma na državnega poglavarja Jugoslavije. Hvalevredno in dobrosmiselno pobudo za repatriacijo zemskih ostankov italijanskih vojakov, za zadnjo uteho številnih mater, smo z veseljem pripravljeno podpreti, kolikor nam to dopuščajo naše skromne moči. Prav tako pa prosimo tudi našo demokratsko javnost, da prispeva k uresničenju človekoljubne zamisli. Pismo g. Giulianija se glasi:

Varese, 5. julija 1957.

Predsedniku F.B.R.J.

V imenu mnogih italijanskih mater, katerih sinovi so v zadnji vojni pomrli v Jugoslaviji, Vas lepo prošim za dovoljenje prevoza smrtnih ostankov tistih italijanskih vojakov, katerih matere so se za prevoz na lastne stroške obrnile same.

Vem, da med Italijo in Jugoslavijo ne obstojejo sporazumi za prenos trupel, vendar sem prepričan, da lahko zadovoljite te ostarele matere, ki si pred lastno smrtjo tako srčno želijo, da bi bil njihov sin zakopan v svojem rojstnem kraju, uporabljajo pri tem obstoječe zakono-

TRŽAŠKI PREPIHI

SREDNJI VEK

6. šolska naloga

Evropejci se razlikujejo od aziatov tudi v tem, da jih je zgodovina obdarila — poleg drugih dobrin — tudi s srednjim vekom. Kakor pa stremijo s »campingom« nazaj k naravi, tako z razprostrtimi jadrni hitijo nazaj v srednji vek.

Kdaj praznoprav pričenja srednji vek, si zgodovinarji še niso popolnoma na jasnem. Nič čudnega, ko na niso bili prisotni. Ali pričenja srednji vek s preseljevanjem narodov ali z zatonom zahodnorimskega cesarstva? Na vsak način enkrat tam okoli. Nekaj stoletij ne igra za znanost nobene vloge. Tudi kdaj je srednji vek prenehal, ne vedo povedati z vsjo točnostjo. Ali je bil to padec Carigrada, odkritje Amerike ali začetek reformacije? Pred tem je bilo pač nekaj še neobstoječega, kar je takratno človeštvo prisililo, da je končno pričelo z uvajanjem tako nestarno pričakovanega novega veka.

Slovo od srednjega veka ljudem gotovo ni bilo lahko, saj je človeštvo oboževalo s toliko lepimi stvarmi. Če sta se poljski fant in portugalsko dekle rada imela, sta si medsebojno deklamirala latinske verzice. Pa poskusimo to danes z esperantom! Če je zmanjkalo doma kruha, so si fantje in mošje pritrtili na glavo šlem, zapeli viteško popevko in odšli na kratko romanje po deželi. Tako romanje je vedno kaj prineslo: včasih malo brinjeveca, tropinca ali slivovke in včasih tudi nekaj srebrnih žlic.

Vse na svetu pa ima tudi svoje sené-

ne strani. Tudi srednji vek, zato mu tudi pravijo »mračnijaška«. Takrat je bilo mnogo vitezov in najrazličnejših svetišč; celo smodnik, osnovno moderne evropske kulture, so takrat iznašli. Pri tem pa je tudi ostalo. Razvoj je zaostal: preveč so gradili in premalo razstreljevali. O. A.

Sultan je bolan

Sultan je bil hudo nasajen. Kar so mu voharji pripovedovali, mu ni bilo prav nič všeč. Ljudstvo je godrnjalo, in sicer ne samo kmetje, obrtniki in uradniki, pač pa tudi delavci in celo privilegirani podložniki. Po siromašnih predelih dežele so prav tako prekinjali razmere kot po razkošnih vilah in palačah novih bogatašev. Godrnjali so nad beraškimi plačili in pokojninami; godrnjali so nad strahotnimi davki in godrnjali nad nepreglednim številom vojakov, ki so skubili deželo. Godrnjali so nad »prestenimi« sultanovi izleti po daljnem svetu; godrnjali nad razbrzdanim razkošjem po številnih sultanovih gradovih, letoviščih in lovskih dvorcih. Godrnjali so čez vse in posebno še čez samega sultana.

Sultan se je strahovito jezil nad voharji, ki so mu prinašali poročila o izsledkih javnega mnjenja. Grozil je voharjem, da jim bo glave potrgal.

Tedaj pa je sultan nenadoma zbolel. Ljudstvu so zapovedali, naj podvoji svoje napore in tekmuje za poročanje norm v časi, zdravje in slavo velikega sultana, ki se nikoli ne zmoti. Nenadoma so proglasili, da vera ni več ljudstvu strup, pač pa čolazilo in uteha delovnega ljudstva. Ponovno so odkrili mošje, ki so jih bili spremenili v preteklosti v skladišča, in razglasili so ljudstvu, naj molja za skorajšnje sultanovo ozdravljenje. Ljudstvo se je vsipalo v mošje in molilo k Alahu čez dan in ponoči. Ko molilnice niso mogle več sprejemati ljudskih množic, so se verniki vtaborili pred svetišči. Ko je muzej pred njimi molil na minaretu, je verno ljudstvo z veliko gorečnostjo ponavljalo njegove priprošnje.

Sultan se je izlival. Pregledoval je vsa poročila in iz njih je razbral, kako se je ljudstvo obnašalo med njegovo boleznijo. Zbral je k sebi vse svoje velike vezirje in vse vezirje, poleg srednjih in malih vezirjev. Potem pa je pozval tudi še svoje voharje in jih nahrnil:

»Samo pogledite, svojati nemarna!« je dejal, »kakšno ste me nalogali. Vsi po vrsti pridite pred ljudsko sodišče! Kdor je v deželi in izven nje še količkaj podvomil, se je sedaj lahko prepričal, kako zvesto in pošteno me ljubi moje ljudstvo. Vsi so tekmovali v naporih za moje zdravje; vsi so molili, da bi čimprej ozdravel!«

Tedaj pa se je dvignil Pavliha, dvorni morček, stegnil roke proti nebu in se globoko priklonil:

»O veliki sultan, kako moreš ti vedeti, za kakšno milost so tvoji podložniki tako goreče molili k Alahu? Vem samo eno, da so neprestano glasno izgovarjali: ...reši nas o Gospod!« Čeprav te priprošnje ni v koranulu

PODPIRAJTE SDD

DVO-DO TRISOBO STANOVANJE i-šee uradniška družina brez otrok. Ponudbe sprejema uprava »Demokracije«.

ODRSKO PLESISCE novo za plesne prireditve na prostem izposoja lastnik. Telefonirati na št. 23828.

Odgovorni urednik:

Prof. Dr. ANTON DABINOVIC

Tiskarna Adria, d.d., v Trstu

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAULICA

sprejema

v svojem ambulatoriju
v ulici Rittmeyer 13, tel. 31-813
dnevno od 9-13 in od 17-19 ure

ZDRAVNIK

Dr. FRANJO DELAK

v Strada di Fiume 20-III
sprejema od 15. do 17. ure
Tel. št. 54-797

Kdo je Hruščev?

(Nadaljevanje s 3. strani)

Gomulka. Razvoj je potekal razmeroma mirno, in Poljska je ostala v sovjetskem taboru. Nasprotno so na Madžarskem vse predolge odlašali, da bi izročili oblast v roke narodnemu komunistu Nagyju in tako je prišlo do katastrofe. Poleg tega so madžarski dogodki odkrili šibkosti sovjetskih pozicij v jugovzhodni Evropi. Pod takimi okoliščinami Sovjetom ni kazalo, da bi se odpovedali prijateljstva in sodelovanja z Jugoslavijo. V tej zvezi nam postaja razumljivo tudi Titovo kolebanje, ki se prav v teh dneh kaže kot golo taktiziranje.

(Preteklo pomlad je Hruščev dosegel nekaj zavidnih uspehov. Z Jugoslavijo so se, dogovorno s Titom, razmere izboljšale. V notranjosti je napovedal gospodarske prenosove. Te prenosove so se zasedi ugovarjanja njegovih nasprotnikov izkazale za polovičarske in nedostalne. Kmalu zatem pa je Hruščev dosegel nov uspeh: objavil je, da bo življenjsko proizvodnjo že v nekaj letih izenačil na raven Združenih držav. S svojimi obljubami je daleč prekosil svojačasna Malenkova obetanja za povečanje proizvodnje potrošnih dobrin. S tem bogato nesvarnim načrtom je povezal še obljubo, da kolhozni kmetom ne bo treba več prisilno oddajati pridelkov s svojih vrtičev, pač pa, da bodo te pridelke lahko svobodno prodajali na tržiščih.

Prav v tem času pa je Hruščev prejel dragoceno pomoč iz tujine. Ze od februarja dalje je visel Mao Tse-tungov govor kot Damoklejev meč nad kremelskimi glavami. Objava Mao Tse-tungovih govorov meseca junija je odločilno vplivala na njegovo zmago. Samim stalinovcem CK partije je moralo postati jasno

tole: Če Sovjetija že v kratkem ne prične z izvajanjem notranjih prenosov, se bodo komunisti po drugih deželah in celo sami sovjetski državljani usmerili k Mao Tse-tungu kot svojemu novemu voditelju.

Vse do sedaj objavljene informacije zahodnega tiska, vključno tiste, ki jih je objavila »LUnita« o poteku dogodkov na plenarni seji partijskega vodstva v Moskvi, so zelo, zelo dvomljive. Zmaga Hruščeva je s samo resolucijo CK očitna. Njegov notranje, zunanepolitični in gospodarski program resolucija potrjuje točko za točko. Opozicijo proti tem zamislim pa ista oboja kot »protipartijsko delovanje«.

Primer Sepilova, ki je vedno veljal za Hruščevega privrženca in se je sedaj razkril kot ubežnik pod Molotovljevim loncem, kaže, da tudi partijski poglavar v Sovjetiji ne more računati na zvestobo tistih, ki so z njegovo pomočjo prišli do kruha in oblasti. Nič novega na tem svetu! Tudi pri nas imamo dovolj takih jeguljastih plazilcev.

Kljub vsemu bo Hruščev v novem predsedništvu lahko računal na sedem do osem zvestobarjev od skupnega števila 15 članov, kolikor jih šteje predsedništvo. Na drugi strani, to je ostalih sedem ali osem članov, pa je take vrste, da bi jih nikomur ne bilo mogoče spraviti pod skupen klobuk. Dokler bo Hruščev še lahko računal na podporo marsala Zukova, ki je novopečeni član predsedništva, bo še sedel v sedlu.

Tako je Hruščev danes močnejši kakor je bil kdajkoli. Vprašanje je samo, ali ne bodo današnji reformatorji poskušali prav na temeljih reformacije zgraditi novo tiranijo.

TVRDKA

KERŽÈ

USTANOVljena L. 1866

TRST

Piazza S. Giovanni I, Tel. 35019

TRGOVINA

NA DROBNO IN DEBELO

- Električni hladilniki: Originalni FRIGIDAIRE, PHILIPS, LEC, ZENITH, ZOPPAS, IGNIS itd.
- Emajlirani štedilniki in peči najmodernejših oblik na vsa goriva

- Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (inox.) jekla itd.
- Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, RIBER, Hoover, Aeg itd. grelci za vodo
- Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala
- Lestenci ter vseh vrst električnih luči klasične in moderne oblike

Hoover

Priporočamo obisk pri trvdki KERŽÈ predno nabavite katerikoli predmet za Vaš dom